

KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİNİN MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER İLE OLAN ETKİLEŐİMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Tuba B. Direki
Gaziantep Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü

Sinan Kaygusuz
Defterdarlık Uzman Yardımcısı, Adıyaman Defterdarlığı Muhasebe
Müdürlüğü

Öz

Bu alışmada, Türkiye’de 1990Q1-2012Q4 arası dönemde yaşanan kısa vadeli sermaye akımlarının, ulusal makroekonomik değişkenlerden, cari açık, faiz oranı, enflasyon oranı ve milli gelir ile olan etkileşimi analiz edilmiştir. Bu analiz için ARDL sınır testi kullanılmıştır. Bu test sonucunda kısa vadeli sermaye akımlarının bağımlı değişken olduğu model istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca reel döviz kuru ve enflasyon oranından kısa vadeli sermaye akımlarına doğru hem uzun hem de kısa dönemde istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kısa Vadeli Sermaye Akımları, Cari Açık, Enflasyon, Milli Gelir, Faiz Oranı

SHORT TERM CAPITAL MOVEMENTS, THE INTERACTION BETWEEN MACROECONOMIC VARIABLES: THE CASE OF TURKEY

Abstract

In this study, short-term capital flows in the period from 1990Q1-2012Q4, the national macroeconomic variables, exchange rate, interest rate, inflation rate, and the interaction between the national income has been analyzed. ARDL bounds test was used for this analysis. As a result of this test model of short-term capital flows as the dependent variable was statistically significant. Also the real exchange rate and the inflation rate towards both long and short-term capital flows were found to be statistically significant in the short term.

Keywords: Short-term Capital Flows, The Current Account Deficit, Inflation, National Income, Interest Rate

1. Giriş

Ulusal sermaye piyasalarının liberalleşmesi ve gelişmesi ile birlikte tasarruf sahiplerinin yabancı menkul kıymetlere yatırım yapmaları oldukça kolay bir hale gelmiştir. Bunun yanında teknolojik gelişmeler, haberleşme imkanlarının artması, bilgiye ulaşmadaki sınırların ortadan kalkması, para ve sermaye piyasaları arasındaki koordinasyonun artması gibi unsurlar bu süreci beslemiştir. Yabancı bireysel ve kurumsal yatırımcılar, portfoy çeşitlendirme ve yüksek getirilerden yararlanmak amacı ile başka ülkelerde, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde yatırımlarını artırmışlardır.

Son yarım yüzyıldır mal hareketlerinden bağımsız, hacim ve etkileri itibariyle giderek artan uluslararası sermaye hareketleri gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkelerinde vazgeçilmez olarak taraf olduğu iktisadi bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970’li yıllara kadar döviz ve altına endeksli bir kur politikasının dünya ticaretine ve sermaye hareketlerine yön verdiği Bretton Woods sisteminin 1971 yılında okmesi, sermaye hareketlerinin yönünün ve miktarının değişmesine neden olmuştur. Bu tarihten itibaren gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye hareketlerinde bir artış meydana gelmiştir. Her ne kadar gelişmekte olan ülkelerin bu durumdan sermaye açığını giderecek şekilde kazançlı çıkacağı yönünde bir algı oluşmuşsa da yabancı yatırımcının hareket motivasyonunun faiz ve kur arbitrajına dayalı olması gelişmekte olan ülkeler için istenilen etkiyi ortaya koyamamış aksine yaşanan birçok krizin arkasında bu tür sermaye hareketlerinin olduğu anlaşılmıştır.

Ekonomik büyümeyi sağlayacak sermaye açığını gidermek, artan kamu borç stokunun finansmanını sağlamak ve uluslararası piyasalara entegre olmak gibi bir takım beklentiler ile dış finansal serbestleşmeyi gerçekleştiren Türkiye, gelişmiş uluslararası piyasalara göre sunmuş olduğu yüksek getiriden dolayı, 32 sayılı karar ile birlikte kısa vadeli yabancı sermayenin hareket alanına girmiş ve bu tarihten itibaren sermaye hareketlerinde artış yaşanmıştır. Kısacası, literatürde kabul edildiği üzere, kısa vadeli sermaye hareketlerinin faiz oranına duyarlılığı Türkiye’ye yönelik sermaye hareketlerinde artışa neden olmuştur. Bu sermaye hareketlerinin giriş ve çıkış yaptığı dönemlerde olumsuz makroekonomik etkilerinin olduğu kabul edilmektedir. Bu etkilerin kısa vadeli sermayenin giriş yaptığı dönemlerde: döviz kurlarında, dış ticarete, enflasyon oranı üzerinde ortaya çıktığı kabul edilirken çıkış yaptığı dönemlerde ise Merkez Bankası rezervlerinin azalması, kamu borç stokunda artış şeklinde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu çalışmada; kısa vadeli sermaye hareketlerinin literatürde kabul edildiği gibi döviz kurları, cari açık, milli gelir ve enflasyon üzerinde etkili olup olmadığı ARDL yöntemiyle analiz edilecek ayrıca değişkenler arasında nedensellik ilişkisi Toda-Yamamoto yöntemiyle incelenecektir.

2. Literatür Taraması

Akbaş, şentürk ve zkan (2012), 1990:1-2010:4 yılları arasında Türkiye zerine yaptıkları çalışmada, cari açık, kısa vadeli sermaye akımları ve ekonomik büyüme arasında uzun dönem ilişkisi olup olmadığı ARDL testiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda Türkiye’de ilgili dönemde bu üç değişken arasında uzun dönemli ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Apak, Uçak ve Uzunoğlu (2006), 1991:1-2005:4 dönemi için Türkiye’de sıcak para girişleri, GSYH ve reel döviz kuru arasındaki etkileşimi VAR ve Granger nedensellik testi yöntemini kullanarak araştırmışlar ve bu araştırma sonucunda sıcak para girişlerinin GSYH ve reel döviz kuru üzerinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Berument ve Dinçer (2004), 1992: 01-2001: 06 döneminde VAR modeli ile sermaye akımlarının Türkiye’nin makroekonomik performansı üzerindeki etkilerini analiz ettikleri araştırmalarında, sermaye miktarındaki artışın kısa dönemde para arzını ve ekonomik büyümeyi arttırıcı yönde, fiyatlar ve faiz oranlarını düşürücü yönde etkide bulunduğu ve ulusal paranın reel olarak değerlenmesine neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Akoraoğlu (2000), Türkiye’de 1989:1-1999:4 dönemi için er aylık veriler kullanarak, sermaye akımlarının çeşitli kalemleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi VAR modeli yardımıyla araştırmışlardır. Sonuç olarak kısa vadeli sermayenin ekonomik büyümeyi açıklamakta anlamlı olmadığı sonucuna varmıştır.

eviş ve Kadılar (2001), 1989: 10-1997: 09 döneminde kısa vadeli sermaye hareketlerinin Türkiye’deki makroekonomik göstergeler üzerindeki etkilerini VAR yöntemini kullanarak yaptıkları çalışmalar sonucunda, yüksek faiz-düşük kur politikası nedeniyle kısa vadeli sermaye hareketlerinin arttığı sonucuna varmış ve bu çerçevede kısa vadeli sermaye girişleri sonucu TL’nin aşırı değerlenmekte olduğunu buna paralel cari işlemler dengesinin olumsuz yönde etkilendiği sonucunu varmışlardır.

Keskin (2008), Türkiye’de kısa vadeli sermaye hareketlerinin: döviz kuru, faiz oranı ve cari işlemler dengesi üzerine etkisini 1992:1-2007:7 yılları arası aylık veriler kullanarak araştırmıştır. Bu araştırmada sınır testi ve ARDL yaklaşımı kullanılmıştır. Analiz sonucunda kısa vadeli sermayenin uzun dönemde ulusal paranın reel olarak değer kazanmasına yol açarak cari işlemler dengesini olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır.

İnsel ve Sungur (2003), 1989:3-1999:4 yılları arasında, sermaye hareketleri ile makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, kısa vadeli sermaye akımlarından ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik bulunmadığını, bunun aksine kısa vadeli sermaye akımlarından cari açıklara, DİBS faiz oranı artışına doğru bir nedensellik olduğu sonucuna varmıştır. Aynı zamanda çalışmada, kısa vadeli sermaye akımlarının, kurların aşırı değerlenmesine bağlı olarak ithalatın artmasına ve cari açığa neden olduğu sonucuna varmıştır.

şimşek (2007), Türkiye’de, 1992-2005 yılları arası VAR modeli ve Granger nedensellik testi kullanılarak, kısa vadeli sermaye hareketlerinin makroekonomik değişkenlerle olan etkileşimi analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, kısa vadeli sermaye hareketlerinin yařandđı yıllarda Türkiye ekonomisi büyüme kaydetmiş, tam tersi kısa vadeli sermaye hareketlerinin çıkış yaptığı yıllarda ise kclmştr.

Yentürk ve imenodđlu (2002), Türkiye’de 1987:1 – 2001:4 dönemi er aylık veriler kullanarak uluslararası sermaye akımlarının yatırım ve tüketim üzerindeki etkilerini analiz ettikleri regresyon çalışmalarında, net yabancı sermaye girişlerinin tüketim harcamalarını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Güriş ve Kıran (2007), reel faiz oranı ile reel döviz kurunun kısa vadeli sermaye hareketleri üzerindeki etkisini sınır testi yaklaşımı ile araştırmışlardır. 1992:1-2005:4 yılları arası, Türkiye’de reel faiz oranının kısa vadeli sermaye

hareketleri üzerinde etkili olmadığını, reel döviz kurunun ise, kısa vadeli sermaye hareketleri üzerinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Barışık ve Aıköz (2007), Türkiye'ye yönelik uluslararası sermaye hareketleri ile faiz oranları ve İMKB 100 endeksi arasındaki ilişkiyi VAR modelini kullanarak inceledikleri çalışmalarında, Türkiye'de 1992-2005 döneminde, sermaye hareketlerinin faiz oranları üzerindeki etkisinin, faiz oranlarının sermaye hareketleri üzerindeki etkisinden daha güçlü olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 1: Literatür Özeti

Çalışmayı Yapan(lar)	Ele Alınan Ülke ve Dönem	Araştırmanın Yöntemi ve Değişkenler	Sonuç
Akbaş, şentürk, Sancar ve Akyazı (2012)	Türkiye 1998:Q1- 2011:Q4	ARDL Testi ile kısa vadeli sermaye, cari açık ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda Türkiye'de ilgili dönemde bu üç değişken arasında uzun dönemli ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.
Apak, Uçak ve Özkan (2006)	Türkiye 1991:Q1- 2005:Q4	VAR ve Granger Nedensellik Testi ile sıcak para girişleri, gsyh ve reel döviz kuru arasındaki etkileşim analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda sıcak para girişlerinin gsyh ve reel döviz kuru üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.
Berument ve Dinçer (2004)	Türkiye 1992:1 -2001:6	VAR modeli ile sermaye akımlarının, Türkiye'nin makroekonomik performansı üzerine etkisi analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda, sermaye miktarındaki artisan kısa dönemde para arzını ve ekonomik büyümeyi arttırıcı yönde, fiyatlar ve faiz oranlarını düşürücü yönde etkide bulunduğu aynı zamanda ulusal paranın reel olarak değerlenmesine neden olduğu sonucuna varılmıştır.
Akcoraoğlu (2000)	Türkiye 1989:1- 1999:4	VAR modeli kullanılarak, sermaye hareketleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda, kısa vadeli sermaye ekonomik büyümeyi açıklamakta anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır.
eviş ve Kadılar (2001)	Türkiye 1989:10- 1999:4	VAR modeli kullanılarak, kısa vadeli sermaye hareketlerinin makroekonomik göstergeler üzerine etkileri analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda yüksek faiz-düşük kur politikası nedeniyle kısa vadeli sermaye hareketlerinin arttığı sonucuna varılmış ve bu nedenle kısa vadeli sermaye girişleri sonucu TL'nin aşırı değerlenmekte olduğu ve buna bağlı cari işlemler dengesinin olumsuz yönde etkilendiği sonucuna varılmıştır.
Keskin (2008)	Türkiye 1992:1- 2007:7	Sınır Testi ve ARDL kullanılarak, kısa vadeli sermaye hareketlerinin döviz kuru, faiz oranı ve cari işlemler üzerindeki etkisi araştırılmıştır.	Analiz sonucunda kısa vadeli sermayenin uzun dönemde ulusal paranın reel olarak değer kazanmasına yol açarak cari işlemler dengesini olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

İnsel ve Sungur (2003)	Türkiye 1989:Q3-1999:Q4	Granger Nedensellik Testi kullanılarak sermaye hareketleri ile makro ekonomik değişkenler arasındaki ilişki analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda kısa vadeli sermaye hareketlerinden ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik bulunmadığını, bunun aksine KVSH'den cari açıklara ve DİBS faiz oranlarının artışına doğru bir nedensellik olduğu sonucuna varılmıştır.
Şimşek (2007)	Türkiye 1992Q1-2005Q4	VAR modeli ve Granger nedensellik testi ile kısa vadeli sermayenin makro ekonomik değişkenler üzerine etkisi analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda KVSH'nin giriş yaptığı yıllarda ekonomik büyüme kaydedilmiş, tersi durumlarda ise büyüme oranları negatif değerler almıştır.
Yentürk ve Çimenoglu (2002)	Türkiye 1987:Q1-2001:Q4	VAR modeli ile sermaye akımlarının yatırım ve tüketim üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda sermaye girişlerinin yatırım ve tüketim harcamalarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.
Güriş ve Kıran (2007)	Türkiye 1992:Q1-2005:Q4	Sınır Testi yaklaşımı ile reel faiz ve reel döviz kurunun kısa vadeli sermaye hareketleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır.	Analiz sonucunda reel faiz oranının kısa vadeli sermaye üzerinde etkili olmadığı, bunun aksine reel döviz kurunun kısa vadeli sermaye üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.
Barışık ve Açıkgöz (2007)	Türkiye 1992:Q1-2005:Q4	VAR modeli kullanılarak sermaye hareketleri ile faiz oranları ve İMKB 100 endeksi arasındaki ilişki araştırılmıştır.	Analiz sonucunda sermaye hareketlerinin faiz oranları üzerindeki etkisinin, faiz oranlarının sermaye hareketleri üzerindeki etkisinden daha güçlü olduğu sonucuna varılmıştır.

3. Veri ve Metodoloji

3.1. Veri

Bu çalışmada kullanılan veriler, 1991Q1-2012Q4 dönemine ait 3'er aylık verilerden oluşmaktadır. Uygulanan değişkenlere ait zaman serileri TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Hazine Müsteşarlığından elde edilmiştir.

Çalışmada kullanılan veriler ve tanımları şu şekildedir:

KSA: Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri

ENF: Enflasyon Oranı

GDP: Milli Gelir

CA: Cari açık

REF: Reel Faiz Oranı

Milli gelir, 1999 yılından önceki yıllar 1998=100 fiyat endeksine dönüştürülerek bulunmuştur. Reel faiz, bankalarca TL üzerinden açılan mevduatlara uygulanabilecek azami faiz oranlarının ilgili çeyreğe tekabül eden ağırlıklı ortalamasından, enflasyon oranının arındırılmasıyla elde edilmiştir.

3.2. Yöntem

3.2.1. Augmented Dickey Fuller Birim Kök Testi

Augmented Dickey Fuller (ADF) testi gecikme uzunluğu olmadan Dickey-Fuller testidir. ADF testi AR sürecine dayanmaktadır ve aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır.

$$\Delta y_t = \alpha + \rho y_{t-1} + \sum_{j=1}^k \phi_j \Delta y_{t-j} + u_t \quad (1)$$

Burada, α sabit terimi, y_{t-1} y değişkenin gecikmeli değerini, u_t ise hata terimini ifade etmektedir (Enders, 2010:202). ρ değeri 1'e eşit ise serinin birim kök içerdiğini ifade eden sıfır hipotezi reddedilememektedir. $\rho < 1$ durumunda ise sıfır hipotezi reddedilerek serinin durağan olduğunu ifade eden alternatif hipotez kabul edilmektedir. Bu testte, y serisinin gecikmeli değerinin t istatistiği kullanılmaktadır (Gujarati, 1995:770). Maksimum gecikme uzunluğu olarak Schwert (1989) tarafından önerilmiş olan formül kullanılır.

3.2.2. Phillips-Perron Birim Kök Testi

Dickey-Fuller testinde otokorelasyon sorununu ortadan kaldırmak için bağımlı değişkenin gecikme uzunlukları modele eklenirken bu serbestlik derecesinin düşmesine neden oluyordu. Phillips-Perron birim kök testinde ise ilave gecikme ekleme yerine t testine parametrik olmayan bir düzeltme yapılmaktadır. Bu sayede serbestlik derecesi kaybı olmamaktadır (Phillips-Perron, 1988:345).

3.2.3. ARDL Sınır Testi

Seviyelerinde durağan olmadığı bulunan en az iki serinin durağan bir bileşimi olduğunu ifade eden eşbütünleşme kavramını test etmek amacıyla literatürde sıklıkla Engle-Granger, Johansen gibi testler kullanılmaktadır. Bu eşbütünleşme testlerinde, aralarındaki eşbütünleşme ilişkisi incelenen serilerin aynı mertebeden durağan olmaları varsayımı bulunmaktadır. Bu ön koşul, Pesaran vd. (2001) tarafından literatüre kazandırılan eşbütünleşme analizine sınır testi yaklaşımı ile aranmayan bir durum haline gelmiştir.

Bunun yanı sıra sınır testi yaklaşımının şu gibi avantajları bulunmaktadır:

1-Modelde kullanılacak değişkenlerin I(0) ya da I(1) olup olmamasına bağlı olmadan sınır testini uygulamak mümkündür. Bu sebeple sınır testini uygulamadan önce değişkenlerin durağanlık mertebelerini belirlemeye gerek yoktur. Fakat Pesaran vd. (2001)'deki kritik değerler, değişkenlerinin I(0) ya da I(1) olmasına göre tablolatırıldığından, değişkenlerin I(2) olma ihtimaline karşı sınanması gerekmektedir.

2-ARDL yaklaşımında kısıtsız hata düzeltme modeli kullanıldığından, Engle-Granger testine göre daha iyi istatistiksel özelliklere sahiptir ve küçük örneklerde Johansen ve Engle-Granger testlerine göre daha güvenilir sonuçlar verir.

ARDL sınır testi yaklaşımının temel olarak 3 aşamadan oluştuğunu ifade etmek mümkündür. İlk aşamada ilgili değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olup-olmadığı sınanırken, eşbütünleşme ilişkisinin varlığı koşulu altında, ikinci ve üçüncü adımlarda ise sırasıyla uzun ve kısa dönem elastikiyetleri elde edilir. Testin ilk aşamasında kullanılan sınırsız hata düzeltme modeli aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$\begin{aligned} \Delta GDP_t = & \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_{1i} \Delta GDP_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{2i} \Delta KSA_{t-i} + \\ & \sum_{i=0}^m \alpha_{3i} \Delta ENF_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{4i} \Delta RDK_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{5i} \Delta REF_{t-i} \\ & + \alpha_6 GDP_{t-1} + \alpha_7 KSA_{t-1} + \alpha_8 ENF_{t-1} + \alpha_9 RDK_{t-1} + \alpha_{10} REF_{t-1} + e_t \end{aligned} \quad (1)$$

Modelde yer alan Δ birinci dereceden farkları göstermektedir.

Bahmani-Oskooee ve Goswami (2003) yaptıkları çalışmada sınır testi için kullanılan F testinin, gecikme uzunluğuna karşı duyarlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu sebeple eşbütünleşme ilişkisinin varlığını sınamak amacıyla öncelikle Model 1’de kullanılan farkı alınmış değişkenlerin gecikme uzunluğunu gösteren değerine karar vermek gerekmektedir. Bu amaçla literatürde Akaike (AIC) ve Schwarz (SIC) gibi bilgi kriterleri kullanılmaktadır.

Gecikme uzunluğunun belirlenmesinden sonra ilgili değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi olmadığını gösteren temel hipotez yukarıdaki modelde yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin düzey değerlerinin bir dönem gecikmeli değerlerinin anlamlılığının sınanmasıyla test edilebilir. Burada test edilen temel hipotez aşağıdaki gibidir:

$$H_0 : \alpha_6 = \alpha_7 = \alpha_8 = \alpha_9 = \alpha_{10} = 0$$

Bu hipotezi test etmek için kullanılan standart F istatistiği, aşağıdaki durumlara bağlı olarak standart olmayan bir dağılıma sahiptir (Narayan, 2005: 1981):

- ARDL modeline dahil edilen değişkenlerin I(0) veya I(1) olup olmaması,
- Değişken sayısı,
- ARDL modelin sabit terim veya trend içerip-içermemesi,
- Örnek boyutu.

Bu sebeple ilgili kritik değerler Pesaran vd. (2001) tarafından tabloleştirilmiştir. Küçük örnekler için kullanılacak kritik değerlere ise Narayan (2005)’dan ulaşmak mümkündür.

Kritik değerler için bahsi geçen çalışmalarda değişkenlerin tamamen I(0) veya I(1) olmalarına göre sınırlar verilmiştir. Eğer hesaplanan F istatistiği bu iki sınırın dışındaysa değişkenlerin eşbütünleşik olup olmamalarına dair bir çıkarımda bulunmak mümkün olmaktadır. Şöyle ki; eğer hesaplanan F istatistiği kritik değerlerin üst sınırından daha büyükse değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi

olmadığını gösteren temel hipotez reddedilirken bu değerin kritik değerlerin alt sınırından küçük olması halindeyse bu ilişkinin olmadığını gösteren temel hipotez reddedilemez. Hesaplanan F istatistiğinin iki sınırın arasında olması halindeyse sınır testine göre değişkenler arasındaki eşbtnlesmenin varlığına yönelik bir yorum yapılamamakta, değişkenlerin durağanlık mertebelerini dikkate alan diğer eşbütünleşme yöntemlerine başvurma önerilmektedir.

Değişkenler arasında bir eşbütünleşme ilişkisi bulunması halinde, ARDL sınır testi yaklaşımının ikinci aşamasında, değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisinin analizi için gecikme uzunluğu yine daha önce bahsi geçen bilgi kriterleriyle tespit edilebilen uzun dönem için gecikmesi dağıtılmış otoregresif model (ARDL) kurulması gerekmektedir. Aşağıda bir uzun dönem ARDL modeli görülmektedir:

$$GDP_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_{1i} GDP_{t-i} + \sum_{i=0}^n \alpha_{2i} KSA_{t-i} + \sum_{i=0}^l \alpha_{3i} ENF_{t-i} + \sum_{i=0}^p \alpha_{4i} RDK_{t-i} + \sum_{i=0}^k \alpha_{5i} REF_{t-i} + e_t \quad (2)$$

Bu modelde yer alan parametrelerden faydalanma suretiyle Bardsen (1989)'in izlemiş olduğu yöntemle uzun dönem katsayıları aşağıdaki formülle elde edilebilir:

$$\phi = \frac{\sum_{i=0}^n \alpha_{2i}}{1 - \sum_{i=1}^m \alpha_{1i}}$$

Bu formülün pay kısmında, uzun dönem ARDL modelinde yer alan bağımsız değişkenlerin katsayıları yer alırken, payda kısmında ise bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerinin katsayılarının 1'den farkı yer almaktadır.

Değişkenler arasındaki kısa dönem ilişki ise ARDL'ye dayanan hata düzeltme modeliyle elde edilebilir:

$$\Delta GDP_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_{1i} \Delta GDP_{t-i} + \sum_{i=0}^n \alpha_{2i} \Delta KSA_{t-i} + \sum_{i=0}^l \alpha_{3i} \Delta ENF_{t-i} + \sum_{i=0}^p \alpha_{4i} \Delta RDK_{t-i} + \sum_{i=0}^k \alpha_{5i} \Delta REF_{t-i} + \beta ECT_{t-1} + e_t \quad (3)$$

Bu modelde ECT ile gösterilen değişken hata düzeltme terimidir.

3.2.4. Toda-Yamamoto Granger Nedensellik Testi

Granger nedensellik analizi spesifik parametrelere sıfır kısıtlamalarını gerektirdiği için test istatistiği Wald veya χ^2 testi uygulanarak elde edilebilmektedir. Ancak, VAR modellerinin durağan olmayan değişkenler içerdiği durumlarda F veya χ^2 dağılımları standart olmayan asimptotik özelliklere sahip olabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, Granger nedensellik için uygulanan Wald

testlerinin, VAR sisteminin eşbütünleşme özelliklerine bağlı olarak standart olmayan limit dağılımlarıyla sonuçlandığı bilinmektedir (Lütkepohl ve Kratzig, 2004, s.148). Bu problemin çözümü için Toda ve Yamamoto (1995) ve Dolado ve Lütkepohl (1996) tarafından önerilen yaklaşımlar kullanılmaktadır. Bu yaklaşımların temel özelliği, VAR modellerinin tahmininde serilerin seviye değerlerinin kullanılması ve serilerin birim kök ve eşbütünleşme özelliklerine duyarlı olmamalarıdır. Bu testlerin uygulanmasında ilk yapılması gereken VAR modeli için uygun gecikme uzunluğunun (p) belirlenmesidir.

Toda ve Yamamoto (1995) yaklaşımı, bir VAR($p + d$) modelinin tahmin edilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla, Toda-Yamamoto yaklaşımında tahmin edilen VAR($p+d$) modeli aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

$$Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^{p+d} \alpha_{1(i+d)} Y_{t-(i+d)} + \sum_{i=1}^{p+d} \alpha_{2(i+d)} X_{t-(i+d)} + \varepsilon_{1t} \quad (4)$$

$$X_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^{p+d} \beta_{1(i+d)} Y_{t-(i+d)} + \sum_{i=1}^p \beta_{2(i+d)} X_{t-(i+d)} + \varepsilon_{2t} \quad (5)$$

burada d serilerin maksimum bütünüleşme derecesini göstermektedir.

Toda-Yamamoto testinde dikkat edilmesi gereken nokta, Granger nedensellik analizi için standart Wald testlerinin ilk p katsayı matrisi üzerine uygulanmasıdır. Böylelikle, eşitlik (4)'de “ X_t değişkeninden Y_t 'ye doğru Granger nedensellik yoktur” sıfır hipotezi $H_0 : \alpha_{2i} = 0$ biçiminde tanımlanır ve buna Wald (F-testi) testi uygulanır. Dikkat edileceği üzere, nedensellik testi uygulanırken VAR modelinde d gecikme değerlerine ait parametreler üzerine kısıtlamalar konulmamaktadır.

4. Ampirik Bulgular

Çalışmada ilk olarak değişkenlerin durağanlık mertebesini tespit edebilmek için ADF ve PP birim kök testleri yapılmıştır.

Tablo 2: ADF Birim Kök Testi Sonuçları

		GDP	KSA	ENF	CA	REF
Düzey	Sabit	0.1302 (4)	0.0000 (0)***	0.7270 (11)	0.0001 (0)	0.1812 (5)
	Sabit + Trend	0.1185 (4)	0.0000 (0)	0.9794 (11)	0.0005 (0)	0.0000 (0)
	Sabitsiz ve Trendsiz	0.1504 (4)	0.0000 (0)	0.0098 (11)	0.0000 (1)	0.2504 (5)
Birinci Fark	Sabit	0.000 (0)***	0.0000 (2)	0.000 (10)***	0.0000 (1)	0.000 (4)***
	Sabit + Trend	0.0000 (0)	0.0000 (2)	0.0000 (10)	0.0000 (1)	0.0000 (4)
	Sabitsiz	0.0000 (0)	0.0000 (2)	0.0003	0.0000	0.0000 (4)

ve	(11)	(1)
Trendsiz		

***, %1 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler Schwarz kriterine göre seçilmiş gecikme uzunluklarını göstermektedir.

ADF birim kök testi sonuçlarına göre, KSA ve CA değişkenleri düzeyde durağan iken GDP ve REK değişkenleri birinci farkı alındığında durağan hale gelmektedir. Dolayısıyla, KSA ve CA değişkenleri I(0), GDP ve REK değişkenleri ise I(1)'dir.

Tablo 3: PP Birim Kök Testi Sonuçları

		GDP	KSA	ENF	CA	REF
Düzey	Sabit	0.2112 (2)	0.0000(3)***	0.0072 (1)***	0.001 (0)***	0.0020(5)
	Sabit + Trend	0.1174 (2)	0.0000 (3)	0.0000 (3)	0.0005 (0)	0.0091 (6)
	Sabitsiz ve Trendsiz	0.1017(2)	0.0000 (3)	0.0068 (9)	0.0000 (0)	0.0025 (4)
Birinci Fark	Sabit	0.0000 (0)***	0.0001 (41)	0.0001 (76)	0.0000 (1)	0.001(12)
	Sabit + Trend	0.0000 (0)	0.0001 (39)	0.0001 (79)	0.0000 (1)	0.0000 (12)
	Sabitsiz ve Trendsiz	0.0000 (0)	0.0000 (41)	0.0000 (82)	0.0000 (1)	0.0000 (12)

***, %1 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler Newey-West kriterine göre seçilmiş bandwith aralığını göstermektedir.

PP birim kök testi sonuçlarına göre KSA, ENF, CA ve REF değişkenleri düzeyde durağan iken GDP değişkeni farkı alındığında durağan hale gelmektedir. Bu yüzden, GDP değişkeni dışındaki diğer dört değişken I(0) iken GDP değişkeni I(1)'dir.

Çalışmaya konu olan değişkenlerin bir kısmı I(0) bir kısmı I(1) olduğu için değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olup olmadığını tespit edebilmek için Johansen eşbütünleşme testi yapılamaz. Bunun için Sınır testi (ARDL) uygulanabilir.

ARDL testinin uygulanabilmesi için ilk olarak F istatistik değerinin belirlenmesi gerekmektedir. F değeri ve kritik değer sonuçları Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4: ARDL Testi için F Değerleri ve Kritik Değer Sonuçları

k	F-istatistik değerleri	Kritik Değerler	
		%5 I(0) - I(1)	%10 I(0) - I(1)
4	4.1795	2.3715 - 3,6274	1.9553 - 3,0930

Not: Kritik değerler Pesaran vd. (2001), Tablo III'den elde edilmiştir.

Tablo 4'e göre F istatistik değeri kritik tablo değerlerinin st limitinden daha büyüktür. Dolayısıyla değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olduğu anlaşılarak bir sonraki aşamaya geçilebilir.

Uzun dönem katsayılarının anlamlılığının sonuçları ise Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 5: Uzun Dönem ARDL (1.0.0.0.0) Modeli

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-ist.	Olasılık Değeri
ENF	.2027	.13827	1.4664	0.147
CA	.0103	.0080	1.2873	0.202
KSA	00123	.5808	2.1295	0.036
REF	-.11883	.24713	-0.48083	0.632

Uzun dönem katsayılar incelendiğinde, GDP değişkeni üzerinde KSA değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. KSA %5 düzeyinde anlamlıdır ve pozitif işaretlidir. Buna gore KSA değişkeni artarsa GDP de artmaktadır.

Tablo 6: Kısa Dönem ARDL(1.0.0.0.0) Modeli

Değişkenler	Katsayı	St. Hata	t-ist. Değeri	Olasılık Değ.
Δ ENF	-.099200	.060318	-1.6446	0.104
Δ CA	00244	.00190	1.2859	0.202
Δ KSA	.2936	.1175	2.4993	0.015
Δ REF	-.028206	.0535	-.52697	0.600
ecm(-1)	-.23736	.07800	-3.0430	0.003

Kısa dönem katsayılar değerlendirildiğinde hata düzeltme teriminin (ecm) istatistiksel olarak anlamlı ve negatif işaretliliği olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kısa dönemde meydana gelen dengeden sapmalar uzun dönemde dengeye yaklaşmaktadır. Uzun dönem de olduğu gibi kısa dönemde de KSA değişkeni istatistiksel olarak anlamlıdır.

ARDL testinden sonra değişkenler arasında nedensellik ilişkisi olup olmadığını tespit edebilmek için Toda-Yamamoto (1995) nedensellik testi uygulanmıştır.

Tablo 7: Toda-Yamamoto Granger Nedensellik Sonuçları

Hipotez	Gecikme uzunluğu	M-Wald (χ^2)	Olasılık değeri	Nedensellik
KSA→GDP	5	2.0782	0.0791*	KABUL
GDP→KSA		0.378	0.8791	RED
KSA→ENF	2	0.789	0.4577	RED
ENF→KSA		0.3591	0.6994	RED
KSA→CA	3	0.3220	0.7251	RED
CA→KSA		0.2745	0.7607	RED
KSA→REF	1	1.1828	0.7251	RED
REF→KSA		2.857	0.0407**	KABUL

Parantez içindeki değerler optimal gecikme uzunluğu için en küçük Schwarz kriterini göstermektedir. ***, **, * sırasıyla % 1, % 5 ve % 10 önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 7'ye göre GDP' den KSA'ya doğru nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Ayrıca, Reel faiz oranından kısa vadeli sermaye akımlarına doğru da nedensellik tespit edilmiştir. Teorik varsayımlara uygun olarak Türkiye'de KVSH' nin ülke sınırlarına girmesi ile ulusal paranın döviz karşısında değer kazanması, özellikle ithalat eğiliminin yüksek olmasından dolayı tüketime artırmakta ve dolayısıyla GDP' nin yükselmesi ile neticelenmektedir. Bu büyüme, kısa vadeli sermayenin ulusal sınırlar içerisinde kaldığı sürece devam etmekte aksi bir durumun yaşandığı dönemlerde (1994, 2001 Krizi) ise GDP büyüme hızı negatif değerler alabilmektedir. Bu nedenle KVSH' nin ekonomik büyümeye olumlu katkısı, ekonomik ve siyasi istikrarın olduğu dönemlerle sınırlı kalmaktadır. Diğer taraftan, Türkiye'de faiz oranlarının artış göstermesi, Türkiye'ye yönelik kısa vadeli sermaye hareketlerinde bir artış sağlamaktadır. Yabancı yatırımcılar reel faiz oranları doğrultusunda ve uluslararası faiz oranlarının üstünde bir faiz oranının söz konusu olduğu dönemlerde ulusal ekonomiye giriş yapmakta aksi durumun söz konusu olduğu, yani ulusal ekonomide risk düzeyinin yükseldiği ve reel faiz oranlarının düştüğü dönemlerde ise ülkeyi terk edebilmektedirler.

5. Sonuç: Bulgular ve öneriler

Çalışmada, Türkiye'de 1990Q1-2012Q4 arası dönemde yaşanan kısa vadeli sermaye akımlarının, ulusal makroekonomik değişkenlerden, reel faiz, cari açık, enflasyon oranı ve milli gelir ile olan etkileşimi analiz edilmiştir. Bu analiz için ARDL sınır testi kullanılmıştır. Daha sonra Toda-Yamamoto Granger nedensellik testi uygulanmıştır. ARDL testi sonucunda gayri safi milli hasıla'nın bağımlı değişken olduğu model istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca kısa vadeli sermaye akımlarından gayri safi milli hasılaya doğru hem uzun hem de kısa dönemde istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Nedensellik testi sonucunda ise kısa vadeli sermaye hareketlerinden gayri safi milli hasılaya doğru tek-yönlü nedensellik bulunmuştur. Ayrıca, reel faiz oranından kısa vadeli sermaye akımlarına doğru da tek-yönlü nedensellik tespit edilmiştir.

Kısa vadeli sermaye akımları kısa vadeli borç olarak da kabul edilebilir. Bu tür bir sermaye akımı ülkede başta menkul kıymetler borsasına kayıtlı firmalar olmak üzere, bu fonlardan yararlanan tüm kurumların likidite gücünü ve sermayesini güçlendirdiği için bu firma ve kurumların karlılık oranlarını yükseltir. Yüksek karlılık ile birlikte firmaların yatırım kapasitelerinde bir genişleme meydana gelir ve bu da piyasada istihdam kapasitesini artırır ve ekonomik büyümeyi teşvik eder. Ayrıca, bankalara faiz getirisi elde etmek amacıyla gelen fonlar da piyasaya dış borçlanma yerine önemli bir alternatif oluşturur. Merkez Bankası'nın elini güçlendirir ve döviz piyasasının kontrol altında tutulmasını sağlar.

Kısa vadeli sermaye akımlarının ekonomide önemli bir yerinin olması yanında, ülkeden ani çıkışlarda oluşturacağı olumsuz etkilerinde dikkate alınması gerekmektedir. İşte bu noktada ülkede hem ekonomik hem siyasi istikrarın sağlanması ve popülist iktisat politikalarından uzak durulması gerekmektedir.

2002 Krizi sonrasında Türkiye'de yaşanan siyasi ve ekonomik istikrar süreci, ülkeye gelen yabancı sermaye miktarını da son derece olumlu etkilemiştir. Bu durumun sürdürülebilirliği çok önemlidir. Zira, Türkiye'de 2002 yılından bu

yana yaşanan siyasi ve ekonomik istikrar sürecinin bir yansıması olarak ekonomik büyümenin istikrar kazandığını söyleyebiliriz. Ayrıca, gelişmekte olan bir ekonomi olması münasebetiyle, gerek reel sektörde ve gerekse de finans piyasalarında hızlı bir gelişme ve liberalizasyon yaşanmıştır. Bütün bu olumlu gelişmeler uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu istikrarlı bir biçimde artırmasına neden olmuş ve bu da Türkiye'yi yabancı yatırımlar için önemli bir yer haline getirmiştir.

Yukarıda da ayrıntılı olarak ifade edildiği üzere, çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kısa vadeli sermaye akımları Türkiye'de ekonomik büyümeyi hem kısa hem de uzun vadede önemli ölçüde etkilemektedir. Öyle ki; Türkiye'ye giren bu sıcak para ekonomide yabancı para cinsinden likidite sıkıntısını ortadan kaldırmış ve para otoritesi olan TCMB'nin elini rahatlatmış, uygulanan para politikalarının işlerliğini artırmış ve etkinlik kazandırmıştır. Özellikle de faiz ve kur ayarlamalarında son 10 yıla baktığımızda, artan liberalizasyonun da bir sonucu olarak zaman zaman kısa süreli volatiliteeler yaşansa da ciddi manada istikrar söz konusudur. Tüm bu gelişmeleri aynı denkleme yazdığımızda kısa vadeli sermaye girişinin Türkiye'de ekonomik büyümeyi olumlu etkilediği sonucunu tasdik etmiş oluruz. Nitekim; çalışmanın bir diğer önemli sonucu da faiz oranlarından KVSH'ne doğru nedensellik ilişkisinin tespit edilmiş olmasıdır. Buradan da açıkça anlaşılmaktadır ki; yabancı sermaye faizin düşük olduğu piyasadan çıkararak yüksek olduğu piyasalara doğru hareket etmektedir. Bu da genellikle gelişmekte olan ekonomilere doğru olmaktadır. Ülkedeki faiz oranının diğer gelişmiş ekonomilere kıyasla nispeten yüksek olması hem ülkeye sermaye girişini artırmış ve ekonomiyi rahatlatmıştır. Öte yandan ekonomik büyüme ve finansal gelişmenin etkisiyle faiz oranlarında zaman içerisinde yaşanan azalma, reel sektörün kredi kullanma kapasitesini genişletmiş ve piyasalarda bir genişlemeye ve bunun yansıması olarak da ekonomik büyümeye neden olmuştur.

Türkiye'de para otoritesinin hiçbir suretle uyguladığı politikalarından (piyasa yapıcı) taviz vermemesi gerekmektedir. Nitekim, TCMB sermaye akımlarına göre değil, küresel sermaye Türkiye'deki politikalara göre Őekil almaktadır. Türkiye ekonomisi son yıllarda geçmişe nazaran daha fazla dışa açılmış bir ekonomidir. Bu nedenle dış kaynaklı tehditlere karşı eskisinden çok daha fazla açıktır. Artan liberalizasyonun etkisi ile finansal piyasalarda hukuki mevzuatın sağlamlaştırılması, yasal boşlukların kaldırılması gerekmektedir. Yerli ve yabancı yatırımcıya uygulanan stopaj farklılıkları yerli yatırımcının yabancı aracı kurumlar üzerinden piyasaya girmesine de neden olmakta bu da ülkeye giren sermayenin etkinliğini azaltmaktadır. Bu konuda yerli ve yabancı yatırımcıya eşit muamele yapılması bu etkinsizliği ortadan kaldıracaktır. Piyasanın KVYS'de olası bir geri çekilme durumunda zarar görmemesi için TCMB'nin yabancı para cinsinden rezervlerini daha da artırması ve hatta kıymetli maden ve TL rezervlerinin de bir bölümünü yabancı likiditeye dönüştürmesi, kriz dönemlerinde bankanın elini güçlendirecek ve piyasada oluşabilecek spekülasyonların önüne set çekecektir.

Kaynakça

- Akbaş, Y.E., şentürk, M., Sancar, C.ve Akyazı, H. (2012). The Relationship Among The Current Deficit – Short Term Capital Movements And Economic Growth: Evidence From Turkey. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies And Research*, 2012 Archive Page.
- Akoraoğlu, A., (2000). International Capital Movements, External Imbalances and Economic Growth: The Case of Turkey. *Yapı Kredi Economic Review*, 11.
- Apak, S., Uak, A. ve Uzunoğlu, S. (2006). Finansal Serbestleşmenin Ekonomik Büyüme zerine Etkisi: Türkiye rneği. *TEK Uluslararası Ekonomi Konferansı*, Ankara.
- Bahmani-Oskooee, M. and Goswami, G., (2003).“A Disaggregated Approach to Test the JCurve Phenomenon: Japan versus Her Major Trading Partners”, *Journal of Economics and Finance*, Vol. 27, Spring, 102-113.
- Barışık, S. ve Aıkgz, E. (2007). Türkiye’de Uluslar arası Sermaye Hareketleri Faiz İlişkisi: 1992–2005 Dnemi VAR Analizi. *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3
- Berument, H. ve Diner, N. (2004). Do Capital Flows Improve Macroeconomics Performance In Emerging Markets?: The Turkish Experience. *Emerging Markets Finance And Trade*, Volume:40, Number:4.
- eviş, İ. ve Kadılar, C. (2001). The Analysis of The Short-Term Capital Movements By Using The VAR Modelis: The Case of Turkey. *The Pakistan Development Review*, Volume:40, Number:3.
- Dolado, J.J. ve Lutkepohl, H. (1996) Making Wald Test Work for Cointegrated VAR Systems, *Econometric Theory*, Vol:15.
- DPT, (2012). Ekonomik ve Sosyal Gstergeler, <http://www.dpt.gov.tr/Kalkinma.portal> (15.04.2012).
- Gujarati DN (1995). *Basic Econometrics*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Güriş, B. ve Kıran, B. (2007). Reel Faiz Oranı ve Reel Döviz Kurunun Kısa Vadeli Sermaye Hareketlerine Etkileri: Sınır Testi Yaklaşımı. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, Yıl 22, Sayı:255.
- Hazine müsteşarlığı, (2013). Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, <http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=whUqmScy52vF6rAjbh6UKA=-H7deC+LxBI8=&nm=1119>.
- İnsel A. ve N. Sungur (2003), “Sermaye Akımlarının Temel Makroekonomik Göstergeler zerindeki Etkileri: Türkiye rneği-1989: III-1999:IV”, *Türkiye Ekonomi Kurumu*, Tartışma Metni 2003/8, <http://www.tek.org.tr> (18.02.2013).
- Keskin, N. (2008). *Finansal Serbestleşme Sürecinde Uluslararası Sermaye Hareketleri ve Makroekonomik Etkileri: Türkiye rneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir.
- Lutkepohl, H. and Kratzig, M. (2004). *Applied Time Series Econometrics*.
- Narayan P.K. (2005), The Saving and İvestment Nexus for China: Evidence From Cointegration Tests, *Applied Economics*, 37, 1979–1990.

- Pesaran, M. H., Y. Shin, and Smith, R. J. (2001), “Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships,” *Journal of Applied Econometrics*, Vol. 16, 289-326.
- Phillips, P. C. B. and Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression, *Biometrika*, 75(2), 335–346.
- Schwert, G. W. (1989). Tests for Unit Roots: A Monte Carlo İ Investigation. *Journal of Business and Economic Statistics* 2, 147–159.
- şimşek, A.R. (2007). *Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri ve Türkiye Ekonomisine Etkileri*. Yksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi SBE, Balıkesir.
- TCMB, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi. <http://evds.tcmb.gov.tr/cbt.html>. (10.02.2013).
- Toda, H.Y. and Yamamoto, T. (1995). Statistical İnferences in Vector Autoregressions with Possibly İntegrated Processes, *Journal of Econometrics*, 66, 225-50.
- Yentürk, N.ve imenoğlu, A. (2002). Impacts Of International Capital Flows On The Turkish Economy. ERCMETU VI. International Conference in Economics Symposium Proceedings, September.